

A close-up photograph of a person's face, focusing on their eyes and hands. The person has a striking blue eye, which is the focal point of the image. They are looking down at a laptop keyboard. Their hands are visible, with one hand resting on the keyboard and the other near the trackpad. A white rectangular box with black text is overlaid on the image, tilted slightly to the right. The background is a soft, out-of-focus grey.

MEDIAOPAS

NUORILTA AIKUISILLE

**Tietoa medioista ja nettipalveluista aikuisille
nuorten näkökulmasta...**

Mediakasvatus kuuluu kaikille!

Tätä opasta on ollut ideoimassa ja suunnittelemassa Vihtavuoren yläkoululaisista koostuva nuortenryhmä, johon on kuulunut yhteensä seitsemän nuorta 8. – ja 9. luokkalaista. Nuorilla on ollut suuri rooli oppaan sisältöjen muotoutumisessa sekä ideoinnissa ja lisäksi ideoita ja ajatuksia on kerätty niin opettajilta kuin vanhemmiltakin.

Idea oppaan toteuttamiseen syntyi Vihtavuoren koululla sinne toteutetun työoppimisen yhteydessä, jossa mediakasvatukseen liittyvälle vanhempainillalle ja tietopakettile koettiin olevan tarvetta. Sisällöissä esiintyvät mielipiteet ja ajatukset ovat nuortenryhmäläisten kommentteja. Suurin osa oppaan sisällöistä on ideoitu ja toteutettu nuortenryhmäläisten kanssa yhteistyössä, mutta käsitteistö on kasattu kirjallisuuden avulla. Tiedot eri nettipalveluista ovat nuorten itsensä kasaamia. Lisäksi nuoret ovat toteuttaneet suureksi osaksi otsikoiden Virustietoa, Waretus ja Netiketti sisällöt.

Yksi keskeinen asia koko oppaassa onkin se, että se itsessään voisi toimia aikuisia ja nuoria yhdistävänä tekijänä. Opasta selaillessa voi kysyä nuoren apua ja pyytää näyttämään mitä palvelut ovat ja mitä niissä voi tehdä. Suosittelenkin istumaan tietokoneen äärelle ja lähtemään rohkeasti tutustumaan palveluihin yhdessä oppaan ja oman lapsen tai nuoren kanssa. Asioita tutkiessa ja niihin tutustuessa voi sopia vaikka yhteisistä pelisäännöistä medioihin ja medialaitteisiin liittyen.

Oppaan sisältö on rakentunut nuorten omien ideoiden ja kokemusten pohjalta ja se on tarkoitettu tämän ajan käyttöön. Kymmenen vuoden kuluttua asiat voivat olla jo toisin, sillä uusia nettipalveluita ja sivustoja tulee koko ajan lisää. Kuitenkin on tärkeää, että jokainen meistä päivittäisi itse omia tietojaan sillä tänä päivänä me elämme median ympäröimässä maailmassa, joka muuttuu lähes koko ajan.

Pauliina Lahtinen

Sisällöt: Pauliina Lahtinen sekä nuortenryhmäläiset; Anna Friman, Jouni Kaipio, Ville Kovanen, Tommi Matikainen, Topi Meriö, Riina Nygrén ja Emma Simonen
Taitto: Outi Siekkinen

Opas on toteutettu syksyllä 2008 yhteistyössä Vihtavuoren yläkoulun kanssa ja se on Humanistisen Ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogi(AMK)-tutkinnon toiminnallisen opinnäytetyön produkti.

Mediakasvatus kuuluu kaikille!	
1.	Media 1
1.1	Mihin ja miksi medioita käytetään? 2
2.	Mediakasvatus 3
3.	Medioita ja nettipalveluita 5
3.1	Kuvagalleriat 6
3.2	Pikaviestimet 9
3.3	Youtube 11
3.4	Wikipedia 12
3.5	Pelit ja leffat 13
3.6.	Waretus 15
4.	Virustietoa 16
5.	Netiketti 17
6.	K18 18
6.1.	Esto ja suodatinohjelmat sekä aikalukko 19
7.	Sopiva aika medioiden parissa? 20
8.	Miten media voi yhdistää aikuisia ja nuoria? 21
	Lopuksi 22

1. MEDIA

Medialla tarkoitetaan laajasti koko joukkoviestinnän kenttää sekä fiktiotuotteita ja viihdeteollisuutta (TV, radio, lehdet, elokuvat, internet). Medialla tarkoitetaan usein mediavälineitä, vaikka kulttuurisesta ja kasvatuksellisesta näkökulmasta käsite on huomattavasti laajempi. Media yhdistää ihmisiä välittämällä viestejä ja edistämällä vuorovaikutusta. Suppeammin ajateltuna media tarkoittaa perinteisiä joukkoviestimiä. Mediassa on kyse viestien ja merkitysten tuottamisesta, välittämisestä ja vastaanottamisesta jonkin välineen avulla.

Media- ja populaarikulttuuri tuottavat ja heijastavat yhteiskunnan arvoja ja moraalista näkökulmaa, jolloin median vaikutukset ulottuvat lasten ja nuorten kasvuun sekä sosiaalistumiseen. Myös Internetin tarjoamat mahdollisuudet julkisuuteen ovat aiheuttaneet huolta aikuisille niin tietoturva-asioista kuin kiusaamisesta ja nettiriippuvuudestakin. Myös nuoret itse ovat nostaneet esille suojelun tarpeen mediamaailmassa.

1.1 MIHIN JA MIKSI MEDIOTTA KÄYTETÄÄN?

Eri mediat kiinnostavat nuortenryhmäläisiä siksi, että kaikki kaverit ovat netin välityksellä helposti tavoitettavissa (esim. Messengerissä ja IRC-Galleriassa). Tarvittaessa medioista saa tietoa niistä asioista, mistä milloinkin tarvitsee. Nettiä käytetään myös siksi että "se on helppoo".

Nuortenryhmäläisten yksimielisen mielipiteen mukaan nuoret käyttävät mediaa yhteydenpitoon kavereiden kanssa, omien kuvien esittelyyn ja toisten kuvien kommentoimiseen, videoiden katseluun ja ylipäänsäkin viihteeseen. Kyse on siis ajanvietosta ja kavereiden kanssa keskustelusta, mutta silloin tällöin myös tiedonhausta.

Miksi käytät medioita?

- "Se on kivaa"
- "Pysyy pinnalla" (tietää mistä puhutaan)
- "viihde... on tekemistä"
- "voi tutustua uusiin ihmisiin"

2. MEDIAKASVATUS

Pauliina: "Mitä on mediakasvatus?"

Nuortenryhmäläinen: "Kerrotaan mitä media on... mitä kaikkea saa käyttää (netissä) ja mitä ei"

Opettaja: "Nuorten perehdyttämistä nykypäivän median muodoista, median vaaroista tietämystä. Median käyttöön ja sisältöihin kriittistä suhtautumista"

Mediataidot ja -osaaminen eli medialukutaito = yksilön ymmärrystä mediasta ja sen toiminnasta niin yhteiskunnassa kuin omassa elämässäkin.

- Medioiden käytössä tarvittavien taitojen hallintaa ja tiedon soveltamista käytäntöön.
- Kykyä tunnistaa medioita tiedon lähteinä, tiedonhankintakykyä, kykyä käyttää eri ilmaisun muotoja, ja kykyä oivaltaa median välittämiä merkityksiä.
- Kyse taidosta hyödyntää, analysoida ja arvioida kuvien, äänien ja viestien vaikutusta sekä siitä, että yksilö on tästä vaikutuksesta tietoinen valintoja tehdessään.
- Medialukutaito auttaa tunnistamaan kuinka eri viestimet muovaavat populaarikulttuuria ja vaikuttavat henkilökohtaisiin valintoihin.
- Medialukutaidon tärkein tehtävä on antaa kaikenikäisille kansalaisille valmiudet kriittiseen ajatteluun ja kykyyn suodattaa oleelliset viestit ja niiden merkitykset.

Mediakriittisyys tarkoittaa kykyä kyseenalaistaa vallitsevaa tietoa sekä uskomuksia. Kriittisyys tarkoittaa tietoa median toimintatavoista ja rakenteista (talous, politiikka, organisaatio). Tietoa voi hakea eri lähteistä mutta sitä syntyy myös kokemuksen kautta itse tekemällä. Erityisesti tutustumalla media-tuotantoon. Olisikin hyvä jos kotona voitaisiin keskustella myös median toimintatavoista; miten eri medioita rahoitetaan?

Mediakasvatukseen liittyy useita eri käsitteitä, jotka saattavat tuntua asiaan perehtymättömästä hankalilta ja vierailta. Nämä edellä mainitut käsitteet liittyvät kuitenkin olennaisesti mediakasvatukseen. Mediakasvatuksen tarkoitus on opettaa medialukutaitoa ja mediakriittisyyttä siten, että opittaisiin suhtautumaan kriittisesti ja ajattelemaan ja pohtimaan hyvin paljon itse. Mediakasvatus ei siis pelkästään tarkoita sitä, että opetellaan mikä netissä on huonoa ja mikä hyvää. Taitava medioiden käyttö ei myöskään automaattisesti tarkoita sitä, että henkilö olisi medialukutaitoinen. Mediakasvatus kuuluu kaikille lasten ja nuorten kanssa toimiville aikuisille. Tietysti myös nuorille itselleen, sillä omia mediataitoja voi kehittää koko ajan eri medioita käyttämällä ja suhtautumalla kriittisesti median tarjoamiin sisältöihin.

Pauliina: "Onko mediakasvatuksesta hyötyä?"

Nuortenryhmäläinen: "Varmaan tollaset alastonsuomi –hemmot että ne osais käyttäytyä netissä... ettei pilais elämänsä" ("alastonsuomi –hemmoilla" viitataan suomalaiseen kuvagalleriaan johon voi laittaa itsestään alastonkuvia) Internetissä eri teoilla voi olla kauaskantoisia seurauksia. Esimerkiksi paljaan pinnan esittely kuvagallerioissa (yleensä täysi-ikäisille tarkoitetuissa), joista kuvat voivat myöhemmin pompata esille. Esimerkiksi jos henkilö pääsee tulevaisuudessa tärkeään virkaan tai hänestä tulee vaikkapa julkisuuden henkilö. Aina on olemassa myös vaara, että oma sukulainen tai tuttava törmää kyseenalaiseen kuviin internetissä.

Kriittisyys ei ole kielteisyyttä vaan kyselevää ja uteliasta suhtautumista; näkökulma jossa tietoa ei oteta vastaan suoraan annettuna.

3. MEDIOTTA JA NETTIPALVELUJA

Internetin yhteisöpalvelut, kuten kuvagalleriat ja pikaviestimet (esim. Messenger, chatit) tarjoavat areenan nuorten tärkeisiin kehitystehtäviin: identiteetin etsimiseen ja testaamiseen, irtiottoon vanhemmista sekä seurusteluun.

Internet on noussut myös tärkeäksi sosiaalisen tuen lähteeksi ja erityisesti samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kohtaamispaikaksi.

Netissä vieraisiin ihmisiin tutustuminen on helpompaa kuin kasvokkain, ja se antaa ujoimmillekin mahdollisuuden osallistua erilaisiin sosiaalisiin yhteisöihin.

Koska yhteisöpalvelut (mm. kuvagalleriat) tarjoavat vahvimman ilmaisukanavan nimenomaan fyysisen minäkuvan alueella, myös palvelun ylilyönnit liittyvät usein ulkonäön ja seksuaalisuuden korostamiseen, esimerkiksi poseeraamalla liiankin rohkeasti.

Lapsen ja nuoren kykyyn tulkita mediamailmaa vaikuttavat kehitystaso, kokemukset, kasvatus, maailmankuva sekä persoonallisuus ja herkekykytaso.

Nuori voi siis saada median parista tukea omalle identiteetilleen, mutta sillä voi olla myös heikentäviä vaikutuksia. Valmiita malleja on helppo ottaa vastaan.

3.1 KUVAGALLERIAM

Nuorten keskuudessa erilaiset kuvagalleriat tarjoavat välineen itseilmaisuun. Galleriassa voi saada kommentteja omaan ulkonäköön liittyen, mikä saattaa tukea nuoren kehitystä ja minäkuvaa, mutta negatiivisten kommenttien myötä se voi myös heikentyä.

Sosiaalinen identiteetti viittaa erilaisiin yhteisöihin kuulumiseen; harrastusryhmiin, koululuokkiin, kulttuurisiin ryhmiin ja niin edelleen. Näillä sosiaalisilla yhteisöillä voi olla eriasteisia vaikutuksia ja merkityksiä eri elämänvaiheissa ja niistä voi saada rakennusaineeksi omalle identiteetilleen. Ihminen pyrkii kohti myönteistä sosiaalista identiteettiä, joka tarkoittaa samastumista ryhmiin.

Media voi omalta osaltaan vahvistaa identiteettiä tarjoamalla kanavan itseilmaisuun, mutta se voi vaikuttaa yksilöön negatiivisesti esimerkiksi nettikiusaamisen sekä ryhmän ulkopuolelle jääminen kautta. Mikäli lapsella tai nuorella ei olekaan käytössä erilaisia medialaitteita, hän ei pääse osallistumaan netissä käytäviin keskusteluihin ja yhteisöihin. Kuitenkin erilaiset medialaitteet ovat suuri osa nuorten arkea. Kaikilla ei niihin ole silti välttämättä mahdollisuutta ja tämä saattaa aiheuttaa ulkopuolelle jäämisen tunnetta.

IRC-Galleria

www.irc-galleria.net

Mitä?

Ennen ainoastaan IRC –keskusteluohjelmaa käyttäneille tarkoitettu kuvagalleria, joka perustuu toisten rekisteröityneiden käyttäjien kuvien kommentoimiseen.

- Vaatii rekisteröitymisen
- Ikäraja 13 vuotta (valvonta suhteellisen tiukkaa)

- Voi katsella toisten käyttäjien kuvia ja lisätä omia kuvia
- Voi kommentoida toisten kuvia
- Galleria irkkaus (eli keskustelu gallerian kautta muiden käyttäjien kanssa)
- Omassa Galleria-profiilissaan voi pitää myös blogia, eli nettipäiväkirjaa, joka on muiden käyttäjien nähtävissä.

Käyttäjä voi kuulua erilaisiin yhteisöihin jotka useimmiten liittyvät bändeihin, kaveriporukoihin, harrastuksiin, asenteisiin ja mielipiteisiin.

Kuka tahansa voi perustaa yhteisön lähes mistä tahansa aiheesta tai mielipiteestä. Rasistisia tai muita loukkaavia/ kyseenalaisia yhteisöjä Galleriaan ei saisi tehdä, mutta niitäkin sieltä saattaa löytyä.

Ylläpidon tehtävä on siivota Galleriaa sääntöjen vastaisista kuvista ja yhteisöistä. IRC-Galleriassa on oma sivu vanhemmille, josta löytyy yleistä tietoa Galleriasta sekä säännöt. Omien mielipiteiden julkittumisesta internetissä kannattaa keskustella kotona nuoren kanssa.

Miksi?

- bongaa tyttöjä
- bongaa poikia (uudet ja vanhat tuttavuudet)
- tapaa uusia ihmisiä
- yhteydenpito kavereihin
- kaverin kuvien kommentointi

HYÖTY

- kaverit
- yhteydenpito

HAITTA

- ”No life” eli liiallinen käyttö, jossa kaverisuhteet hoidetaan pääasiassa gallerian välityksellä. (Ei ole enää muuta elämää kuin galleria).
- Kiusaaminen ja ikävät kommentit (joista ei yleensä kerrota aikuiselle)
- Joidenkin toimintojen maksullisuus: toisaalta saa lisäpalveluja sekä karsii alaikäisiä tekstiviestillä tapahtuvan rekisteröintivahvistuksen vuoksi

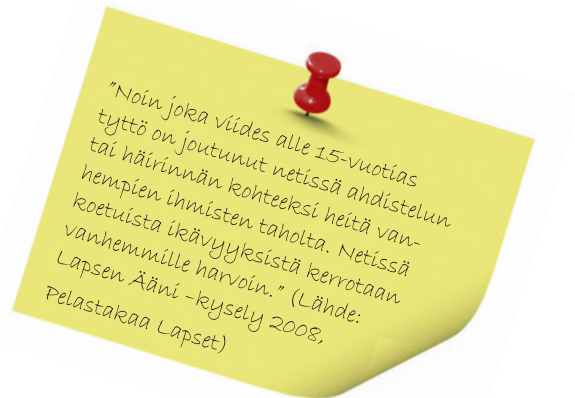
HUOM!

Nuoret jotka toivat esille kuvagalleriassa kiusaamisen, eivät ole välittäneet asiasta eivätkä ole kertoneet asiasta vanhemmilleen. Kuitenkin kiusaaminen on aina kiusaamista tapahtui se sitten netissä tai missä tahansa muussa ympäristössä.

- Kannusta rohkeasti lasta/nuorta kertomaan kotona kiusaamisesta, ikävistä kommentteista tai ahdistelusta!
- Aikuinen voi valvoa gallerioiden käyttöä tarkistamalla välillä nuoren profiilin ja sinne laitettut kuvat sekä yhteisöt! (Rekisteröitymätön käyttäjä ei kuitenkaan voi nähdä saatuja kommentteja.)

Muita kuvagallerioita mm.
www.facebook.com, <http://kuvake.net/>

Valheellisen tiedon tai ilman lupaa laitettujen kuvien tai videoiden esittäminen ja levittäminen toisesta ihmisestä siten, että teosta aiheutuu henkilölle kärsimystä tai halveksuntaa on kunnianloukkaamista! Kunnianloukkauksesta voidaan tuomita sakkoihin tai vankeuteen. (Rikoslaki, 9§). On tärkeää, että netissä ei levitetä toisten ihmisten asioita. Myöskään omia asioita ei kannata esitellä julkisesti netissä.

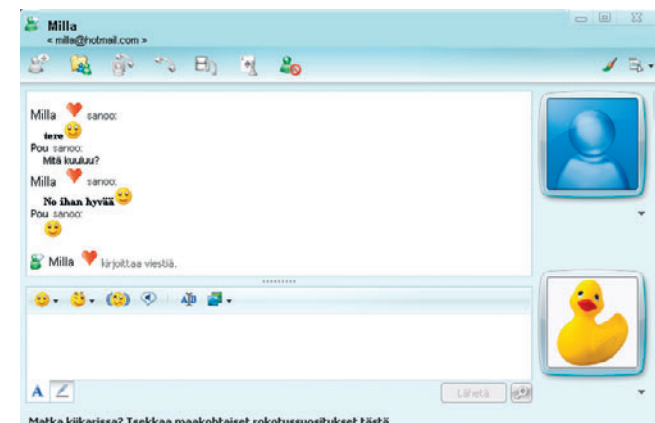
3.2 PKAVESTIVET

On-line keskustelufoorumien kautta nuorten (tai kenen tahansa) on helppo jutella anonyymisti, jakaa kokemuksia tai keskustella samanikäisten tai samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Keskustella voi myös yhtä aikaa useiden henkilöiden kanssa tai pyytää vaikkapa apua tai neuvoja.

Chat-ohjelma Internet Relay Chat (IRC) on reaaliajassa toimiva keskustelu-ohjelma, jolloin kirjoitetut viestit näkyvät heti ruudulla. IRC on kansainvälinen ohjelma, johon kuka tahansa voi kirjoittautua. Sen viestintää valvovat ainoastaan toiset käyttäjät sekä kanavien operaattorit. Käyttäminen vaatii erillisen ohjelman, jonka voi ladata netistä.

MSN Messenger / Web messenger ("mese")

- Mesettäminen toimii lähes samalla periaatteella kuin chat
- Vaatii ilmaisen ohjelman jonka voi ladata netistä
- Netissä myös web messenger, jolloin ohjelmaa ei tarvitse ladata omalle koneelle
- Vaatii rekisteröitymisen sekä sähköpostiosoitteen
- Mesessä ei ole valmiina koko maailmaa, vaan omaan meseen saa liitettyä kavereita tietämällä heidän sähköpostiosoitteensa (eli meseosoitteen).
- Kirjautumalla palveluun näkee heti ketkä kaverit ovat online- tilassa

- Mesessä voi myös torjua henkilön joka yrittää ottaa sinuun yhteyttä tai liittää sinut omaan kaveriluettelonsa
- Mesessä on mahdollista kahdenkeskinen keskustelu sekä moninkeskustelu
- Myös webkamera –mahdollisuus jolloin näet keskustelukumppanisi liveinä koko ajan (vaatii webkameran)

HYÖTY

- Saa keskustella kavereiden kanssa ilmaiseksi (ei erillisiä maksuja)
- Kaukana asuvien kavereiden kanssa keskustelu

HAITTA

- "No life" eli jatkuva mesettäminen, jolloin muu eläminen ja kommunikointi jää vähiin
- Voi vahingossa liittää ihmisiä joita ei tunnekaan hyvin tai jonkun "tyhmän tyyppiin"
- Lörpöttelee vahingossa omia henkilökohtaisia asioitaan
- Virusten leviäminen mesen kautta on yleistynyt. Tarkkana kannattaa olla!

Mese ja virukset

- Virukset leviävät mesessä erilaisten linkkien kautta, jotka sisältävät haittaohjelmia
- Linkin aukaisemisen jälkeen haittaohjelma yleensä pyytää messengerissä käytettävää salasanaa (mikäli salasanan antaa, haittaohjelma saastuttaa koko messengerin)
- Virus lähettää pikaviestejä yhteystietoluettelossa oleville ihmisille vaikka itse olisi offline-tilassa. Viestissä leviää sama virusta tartuttava linkki.
- Kirjautumisohjelmasi (omalla koneellasi oleva mese) alkaa toimia puutteellisesti ja ilmoittaa tuntemattomasta virheestä

Muita pikaviestimiä

- Skype; kuuloke-mikrofoni -setin vaativa palvelu, jonka kautta voi olla yhteydessä kavereihin pelkällä nettimaksulla
- Chatit, joissa ei vaadita rekisteröitymistä (esim. Suomi24), omia keskustelukumppaneita ei voi välttämättä torjua/suodattaa

3.3 YouTube

- Englanninkielinen videopalvelu, jossa on mahdollista katsoa videoita ympäri maailman
- Mahdollista ladata myös omia videoita muiden nähtäväksi (vaatii rekisteröitymisen)
- Rekisteröityminen vapaaehtoista, mahdollisuus rekisteröityä väärillä tiedoilla
- Videoita voi kommentoida ja äänestää
- Rekisteröitynyt käyttäjä voi ilmentää sopimattomia videoita ylläpidolle
- Videoita on laidasta laitaan, ja niitä lisätään palveluun koko ajan, joten ylläpito ei aina ehdi välittömästi poistaa asiattomia videoita
- Sivuilla varoitetaan lisäämästä palveluun sellaisia videoita joista voi selvittää omia henkilötietoja (asuinpaikka, osoite jne..)
- YouTubessa on myös videoita erilaisista ikävistäkin tapahtumista ja asioista. Näistä on hyvä keskustella nuoren itsensä kanssa.
- Aikuinen voi valvoa YouTuben käyttöä rekisteröitymällä itse palveluun tai pyytää rohkeasti nuorta näyttämään, millaisia videoita hänellä on palvelussa.
- Toisista ihmisistä otettua videokuvaa ei saa laittaa nettiin ilman videolla esiintyvien lupaa!
- Epäilyttävästä materiaalista on viisasta ilmoittaa palvelun ylläpidolle tai viranomaiselle.

(lisätietoja ja myös hyviä videoita: www.youtube.com)

Muita vastaavanlaisia palveluita mm. Riemurasia (videoita ja pelejä)

3.4 WIKIPEDIA

- Vapaaehtoisprojekti, jonka tavoitteena on luoda täydellinen tietosanakirja
- Mahdollista löytää tietoa lähes mistä tahansa.
Jos ei löydä tarvitsemaansa tietoa niin sitä voi itse lisätä wikipediaan.
- Hanke on alkanut suomenkielisenä vuonna 2002
- Kuka tahansa voi liittää wikipediaan oman artikkelin ja toiset voivat muokata sitä
- Ylläpitäjät voivat sulkea käyttäjän pois muokkausosoikeuksista mikäli kyseinen käyttäjä tarvelee useasti wikipediassa olevaa tietoa
- On saanut osakseen arvostelua luotettavuuden puutteesta
- Saa varansa wikimedia-säätiöltä

Miten voi varmistua tiedon luotettavuudesta jollain nettisivulla?

- Katsomalla tarkasti onko tieto luotettavan tuntuista (kuka tiedon on kirjoittanut)
- Onko sellaisia nimiä jotka herättää luotettavuutta, latinankieliset nimet (esimerkiksi kasveissa)
- Aina voi tarkistaa tiedon myös jostain toisesta lähteestä

www.wikipedia.org

3.5 PELIT JA LEFFAT

Pelit ja elokuvat ovat mukavaa ajanvietettä ja viihdettä. Kuitenkaan kaikki pelit ja leffat eivät ole tarkoitettu lasten eikä nuortenkaan silmille. Sitä varten on luotu ikärajamerkintöjä ja sisältöjä kuvaavia symboleja.

- Elokuvien ja televisio-ohjelmien yhteydessä mainitut ikäraajat EIVÄT OLE suosituksia, vaan pakollisia. Siksi niitä tulee noudattaa.
- Esimerkiksi K15 –merkintä televisio-ohjelmassa tai elokuvassa kertoo siitä, että ohjelma saattaa sisältää mm. ”pehmeää pornografiaa” ja/tai ”realistista väkivaltaa”.
- 18+ -merkinnällä varustettua peliä ei saa luovuttaa alaikäiselle. Muut ikärajamerkinnät peleissä ovat suosituksia.
- On kuitenkin aina viisasta tarkistaa millaisesta pelistä on kyse, ennen kuin sen luovuttaa lapselleen pelattavaksi! (Tätä varten peleihin on luotu mm. sisältöä kuvaavia symboleja, www.pegi.info).

Tarkempaa tietoa ikärajoista
Valtion elokuvatarkastamon sivuilta vet.fi

Nuorten näkemyksiä peleistä ja elokuvista:

Pelit

- Pelataan muun muassa roolipelejä ja sotapelejä (Runescape, World of Warcraft, Counter Strike ym.), jotka ovat enemmän poikien suosiossa.
- Tytöt suosivat enemmän eri sivustoilta löytyviä ilmaisia nettipelejä

- Ikärajoilla ei tunnu olevan kovin suurta vaikutusta pelaamiseen, ”ikärajat eivät rajoita pelaamistamme”.
- Pelataan myös K18 –pelejä (Battlefield, Half Life 2, Grand Theft Auto –sarjan pelit)
- Pelaamista harrastetaan eniten ajanvietteenä ja hauskanpito tarkoituksessa

Leffat

- Suosituimpia toimintaelokuvat, sotaelokuvat sekä kauhu
- Ikärajat eivät rajoita mitä elokuvia katsellaan
- ”K18 –rajoitus kauhuelokuvissa plussaa”

**”Vanhempien pitää
päättää antaako
lapsen kattoo jotain vai ei”**
-Nuortenryhmäläinen

Väkivaltaan, kauhuun ja seksiin liittyvät elokuvat ja sisällöt saattavat olla vahingollisia kasvavan nuoren minäkuvalle ja persoonan kehittymiselle. Samalla ne toimivat ylläkkeenä testata omia sietokyvyn rajoja.

Nuortenryhmässä oltiin sitä mieltä että rajojen asettaminen kuuluu vanhemmille. Mikäli vanhemmat eivät kuitenkaan valvo ikärajojen noudattamista tai internetin käyttöä niin, rajojen asettaminen kuuluu jollekin muulle luotettavalle aikuiselle tai lähisukulaiselle. Nuoremmilla ikärajat ovat ehdottoman hyvät juttu (kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten ei koe ikärajoituksia itselleen tarpeelliseksi vaan osaavat omasta mielestään päättää, mitä pystyvät katsomaan ja mitä eivät). Kuitenkin nuoret ovat pääosin sitä mieltä, että rajat kertovat välittämisestä ja kiinnostuksesta heidän asioitaan kohtaan.

3.6. WARETUS

- Tarkoittaa laitonta tiedostojen lataamista ja jakamista internetissä
 - Vertaisverkon kautta lataaminen/jakaminen vaatii erillisen ohjelman tietokoneella, joita voi ladata ilmaiseksi netistä
 - Laittomasta lataamisesta kiinni jääminen voi johtaa sakkorangaistuksiin
 - Vertaisverkon kautta myös virukset leviävät suhteellisen helposti
 - Ainoastaan omien tuotosten (itse tehdyt videot ja tekstitiedostot tai itse otetut kuvat) jakaminen on laillista
 - Erilaisia vertaisverkkoja ovat esim. messenger sekä erilaiset waretus-ohjelmat.
- > vertaisverkossa tietokoneet voivat olla yhteydessä toisiinsa

4. VIRUSTETOA

- Virukset ovat tietokonetta vahingoittavia internetin kautta leviäviä haittatiedostoja, jotka voivat pahimmillaan lukita tietokoneen siten, ettei sitä voi käynnistää.
- Tietokoneviruksia vastaan on kehitetty virustorjuntaohjelmia, joita voi netistä ladata ilmaiseksi. Sivuston täytyy kuitenkin olla luotettava, koska yleisimmin virus saadaan netistä ladatuista tiedostoista. Viruksia on olemassa myös useita eri tyyppisiä (madot, troijalaiset, haittaohjelmat).

Näin vältät virukset:

- Hanki koneelle luotettava virustorjunta ja palomuuuri (näitä saa lisämaksua vastaan omalta nettioperaattorilta tai yksityisiltä yrityksiltä)
- Ilmaisia viruksentorjuntaohjelmia ja palomuuureja saa ladattua myös netistä
- Älä avaa sähköpostin liitetiedostoa jos et tunne lähettäjä
- Vältä tiedoston lataamista internetistä mikäli sivusto ei ole luotettava

Muun muassa Tietoturvaopas.fi -sivulta löydät lisää hyödyllistä tietoa viruksista ja niiden torjumisesta!

5. NETIKETTI

Netiketti eli internetin käytösopas (sanoista netti + etiketti)

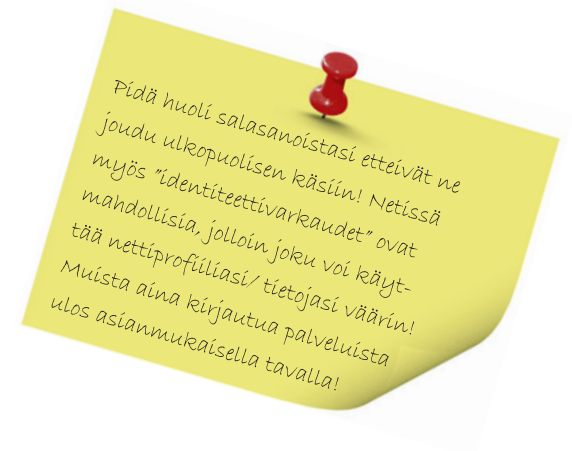
Netikettejä on olemassa niin lapsille, nuorille kuin aikuisillekin hieman eri muodossa. Netikettejä löytyy useilta nettisivuilta (mm. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Tietoturvas.fi)

Netikettiin kuuluu erilaisia aiheita erityisesti tekijänoikeuksiin, henkilötietojen suojaan sekä turvalliseen netin käyttöön liittyen.

Kaikilla netin käyttäjillä on kivempaa kun noudatetaan netikettä:

- Käytetään asiallista kieltä
- Ei anneta vääriä henkilötietoja
- Netissä joku voi esiintyä väärillä tiedoilla (siksi kannattaa olla varovainen)
- Älä anna salasana-tietojasi kenellekään!
- Älä anna verkkopankkitunnuksiasi tai luottokorttitietojasi kenellekään!
- Älä julkaise kenenkään kuvaa ilman lupaa netissä
- Kaikki mitä netissä julkaisee, voi pompahtaa esille vielä vuosienkin päästä, vaikka itse olisikin poistanut tiedostot. Kannattaa olla tarkkana mitä nettiin laittaa. Myös nuoren kanssa asia on hyvä ottaa puheeksi!!
- Jos käytät esim. verkkopankkia tai muita rekisteröitymisen vaativia nettipalveluita julkisella tietokoneella, muista tyhjentää selaushistoria!

Selaushistoria on helppo tyhjentää selaimen asetuksista -> työkalut -> asetukset -> yleiset -> selaushistoria -> "poista"

6. K18

Pauliina: *”Eikö teidän vanhemmat tiää millä sivuilla te käytte?”*

Nuortenryhmäläinen: *”Ihan hyvä ettei tiää” (naurua)*

Aikuisille suunnatut nettisivustot ja –palvelut ovat hiirtä klikkaamalla helposti kaikkien saatavilla. Jotkut näistä palveluista ovat maksullisia, vaativat rekisteröitymisen tai ovat muuten valvottuja. Kuitenkin on myös niitä sivustoja, joille myös alaikäisen on helppo päästä tai kirjautua vaikka väärillä henkilö-tiedoilla. Tietokoneeseen on mahdollista asentaa erilaisia esto- ja suodatin-ohjelmia, mitkä estävät pornografiaa tai väkivaltaa sisältäville sivuille pääsyn.

Seksiä tai väkivaltaa sisältäville sivuille on helppo päästä esimerkiksi silloin jos joku perheenjäsenistä on käynyt kyseisillä sivuilla, eikä ole tyhjentänyt sivuhistoriaa. Myös väliaikaisiin tiedostoihin voi jäädä ikäviä muistoja kyseisistä sivuista. Tätä kautta nuori pääsee katsomaan millä sivuilla aikuinen on käynyt ja päinvastoin. Myös vanhemmat voivat tarkkailla selaushistoriaa ja katsoa millä sivuilla on käyty. Mikäli aikuinen käy lapsilta kielletyillä sivustoilla, niin on tärkeää että muistaisi tyhjentää selaushistorian, ettei perheen pienimmät pääse liian helposti katsomaan heille haitallista materiaalia.

6.1. ESTO- JA SUODATINOHJELMAT SEKÄ AICALUKKO

Esto-ohjelmilla voidaan rajoittaa erilaisille haitallisille internet-sivuille pääsyä, tiedostojen lataamista, nettishoppailua ja tietokoneella vietettyä aikaa. Ohjelma estää pääsyn haitalliseksi määriteltäviin sisältöihin (esim. seksi ja väkivalta). Estot eivät kuitenkaan ole täysin varmoja, ne voidaan kiertää ja toisaalta ne voivat sulkea pääsyn myös moneen hyödylliseen aineistoon kuten esimerkiksi seksuaalikasvatusta sisältäviin sivustoihin. Ohjelmat eivät myöskään aina suodata sataprosenttisesti sitä mitä pitäisi. Taitavat nuoret voivat löytää myös keinon kiertää ohjelman asettamat estot. Esto- ja suodatinohjelmien toimivuudesta onkin saatavilla erittäin ristiriitaista tietoa.

- Ohjelmia on saatavilla englannin- ja suomenkielellä
- Saatavilla maksuttomia ja maksullisia vaihtoehtoja
- Eri operaattorit tarjoava myös maksullisina lisäpalveluina tietoturvakettiin kuuluvaa esto-ohjelmaa eli lapsilukkoa.
- Joihinkin lapsilukkoihin voi kuulua myös aikalukko, jonka avulla internetin käyttöä voidaan rajoittaa ajallisesti. Ajan loputtua ohjelma käskää poistua tietokoneelta eikä anna enää jatkaa.

”Median käytön valvomista helpottaa myös tietokoneen (tai muun medialaitteen) pitäminen perheen yhteisissä tiloissa.”

7. SOPIVA AKA MEDIODEN PARISSA?

Median hallitsematon ja pakonomainen käyttö sekä erilaiset riippuvuusongelmat ovat psykologisia riskejä ja median käytön "pimeä puoli".

Pahimmillaan peli- ja nettiriippuvuudet voivat johtaa yhtä hankalaan tilanteeseen kuin erilaiset päihteetkin. Pelien tai internetin liiallinen käyttö aiheuttaa pakonomaista käyttäytymistä, kiinnostuksen puutetta muita asioita kohtaan sekä fyysisiä ja henkisiä oireita (levottomuus, ärtyisyys) mikäli pelaaminen estyy. Riippuvuudesta tulee ongelma, mikäli käyttäjä pelailee tai surffailee pakonomaisesti eikä itsekuri riitä sammuttamaan medialaitetta.

Elämän normaali rytmi katoaa ja ihminen unohtaa syödä ja nukkua.

Nettiriippuvuuteen herkistävät erityisesti reaaliaikaiset keskustelukanavat ja palvelut (esim. pikaviestimet ja chatit) sekä reaaliajassa pelattavat nettipelit.

Useimmille keskusteluryhmät ja pelaaminen ovat pelkkää ajanvietettä ja viihdettä, mutta joillekin ne saattavat olla aitojen ihmissuhteiden korvike.

Mediariippuvuuden kriteereitä:

- tietokoneella surffailu yö myöhään
- väsymyksen merkkien näkyminen koulutuloksissa (pahimmillaan jopa lintsaus)
- ärtyminen, mikäli pelaamista tai internetin käyttöä yritetään rajoittaa.
- yleensä netti- /peliriippuvuus on oire jostain muusta ongelmasta (ahdistus, masentuneisuus, sosiaalisten tilanteiden pelko)
- riippuvuus heijastuu myös fyysiseen hyvinvointiin (kunnon heikkeneminen, unirytmien häiriintyminen)

"Vanhempien pitäis itse määrittää mikä on sopiva aika netissä olemiselle"
- Nuortenryhmäläinen

(Lähde: Martsola & Mäkelä-Rönholm. 2006)

Nuortenryhmäläisistä kolmella ei ollut minkäänlaisia rajoituksia koneella oloon eikä myöskään siihen liittyvää valvontaa!

8. MITEN MEDIA VOI YHDISTÄÄ AKUISIA JA NUORIA?

Nuortenryhmäläisten ideoita:

- aikuisen kanssa olisi hyvä olla sama kiinnostuksen kohde (harrastus tms.)
- tiedon etsiminen yhdessä samasta kiinnostuksen kohteesta
- videoiden katselu esim. YouTubesta
- mesessä keskustelu
- uutisten katsominen yhdessä
- omien vanhempien neuvominen internetin käytössä
- tietokoneen käytössä opastaminen
- pelien pelaaminen yhdessä
- elokuvien ja ohjelmien katsominen yhdessä
- avun pyytäminen nuorelta, sivustojen selailu yhdessä

lhanteellinen mediakasvatus = yhdessä tekemisen kautta oppiminen.

Rohkaise lastasi tai nuortasi kertomaan kotona netissä tapahtuvasta häirinnästä ja ahdistelusta! Kiusaaminen on kiusaamista myös netissä!!

Lopuksi...

Kenelle mediakasvatus sitten kuuluu?

"Kotona vanhempien, koulun, kaikkien opettajien, pieni opastus aikuiselle joka nuorten kanssa työskentelee" – Terveystoimittaja

"Kotona on aika iso vastuu tästä asiasta. Koti ja koulu." – Opettaja

Mielestäni mediakasvatus ja mediasuojelu kuuluu kaikille aikuisille; vanhemmille, kasvattajille, lasten ja nuorten kanssa toimiville. Tärkeää olisi että myös mediapalveluiden tuottajat ottaisivat suuremman vastuun tuot-
tamistaan sisällöistä. Lapsille ja nuorille haitallisille sivuille on tänä päivänä
**"Saa olla kiinnostunut
kunhan ei kyttää"** vähän liiankin helppo päästä. Vaikka nuorten-
ryhmäläiset ovatkin suurimmaksi osaksi jo ta-
- itavia medioiden käyttäjiä, eri nettipalveluista,
- Nuortenryhmäläinen netiketistä, tekijänoikeuksista ja fiksusta netin
käytöstä on hyvä saada tietoa nuoremmillekin.

Myös omia taitoja ja tietoja on erittäin tärkeää päivittää. Aikuisten sekä las-
ten ja nuorten välillä pitäisi olla avoimet välit, jolloin asioista voitaisiin puhua
helposti ja nettipalveluja voitaisiin käyttää turvallisella mielin.

Nuortenryhmäläisten mukaan medioiden käytölle asetetut rajat kertovat
välittämisestä. Vaikka "kyttäämistä" ei hyväksytäkään, niin kukaan ei kiistä-
nyt etteikö olisi mukava jos joku kävisi katsomassa mitä koneella puuhataan.
Nuoret eivät kuitenkaan välttämättä halua aikuisia täysin mukaan nettimaail-
maan. Joku oma juttu pitää nuorilla olla!

*"...vankin pohja mediataidoille syntyy turvallisten ihmissuhteiden ja lapselle
huomiota sekä aikaa antavien läheisten ihmisten välityksellä. Paras puskuri
hurjimmallekin median sisällöille ovat hyvät lapsi-vanhempi suhteet, muut
elämäkokemuksistaan ja huomiotaan lapselle jakavat aikuiset sekä tärkeät,
omanikäiset ystävät". (Mustonen & Salokoski 2007, 121).*

Hyviä sivustoja nettimaailmaan liittyvistä asioista:

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Viisaasti verkossa.
<http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/viisaastiverkossa.php>
(tärkeää tietoa turvalliseen netinkäyttöön)

Tietoturvakoulu. Turvallisesti netissä.
<http://www.tietoturvakoulu.fi/vanhemmille.htm>
(netiketti, tietoturva, internetpalvelut)

Mediakompassi. Yle.fi
<http://mediakompassi.yle.fi/>
(tietoa mediakasvatuksesta, siihen liittyvästä vastuusta ja medioista; aikuisille,
vanhemmille ja opettajille)

LÄHTEITÄ

Finlex 2008. Rikoslaki. finlex.fi
Herkman, Juha. 2007. Kriittinen mediakasvatus.
Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Koljonen, Pauliina & Tokee, Tiina. 2008. ”Ne ovat suosituksia, eivät orjallisesti noudatettavia”. Vanhempien tietoisuus audiovisuaalisille medioille asetetuista ikärajoituksista ja lastensa mediakäyttytymisestä.
Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Luostarinen, Heikki. 1996. Citizen Kane ja infokratia. Teoksessa Luostarinen, Heikki & Kivikuru, Ullamaija & Ukkola, Merja (toim.)
Sopulisilppuri –Mediakritiikin näkökulmia.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Martsola, Riitta & Mäkelä-Rönnholm, Minna. 2006.
Lapsilta Kielletty – Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Hämeenlinna:
Karisto Kirjapaino Oy

Mustonen, Anu. 2001. Mediapsykologia. Porvoo: WS Bookwell Oy

Mustonen, Anu & Salokoski, Tarja. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin
— katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisu 2/2007

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:29. Ehdotus toimintapideohjelmaksi mediataitojen ja -osaamisen kehittämiseksi osana kansalais- ja tietoyhteiskuntataitojen edistämistä. Yliopistopaino.

Pelastakaa Lapset: Lapsen Ääni –kysely 2008. http://www.pelastakaalapset.fi/assets/files/fi/raportit/Lapsenaanikysely_2008.pdf

Tietoturvaopas. 2008. <http://www.tietoturvaopas.fi/tietoturvaopas>

Valtion elokuvatarkastamo (www.vet.fi)

Wikipedia 2008. Virukset. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Etusivu>